

Kiuruvesi oli tukikohta kansanliikkeen uudistuksille

Savon ja Pohjanmaan herännäisyytenä tunnettu herätysliike on perustettu Kiuruvedellä 1880-luvulla. Perustajakin tunnetaan hyvin. Hän oli **Wilhelm Malmberg**, sittemmin (vuodesta 1906 lähtien) **Wilhelmi Malmivaara**.

Sanottu voi kuulostaa äkkiseltään hieman oudolta, mutta näin voi väittää siitä huolimatta, että Wilhelmi Malmivaara kiistäisi tuollaisen jyrkästi. Hän näet ajatteli, että herännäisyys oli paitsi häntä paljon vanhempi herätysliike, kaikkea muuta kuin ihmistekoa. Malmivaaralle ”Suomen heränneen kansan historia oli kappale Jumalan valtakunnan historiaa maassamme”.

Wilhelmi Malmivaaran kannasta huolimatta hänen oma merkityksensä herännäisyyden historiassa on sittemmin korostunut. On kovin ilmeistä, että aikana, jolloin Malmivaara toimi Kiuruveden pitäjänapulaisena (1879-1892), alkoi herännäisyyden historiassa kokonaan uusi vaihe.

Monessa mielessä muutos oli täyskäänös sille, millainen vanha herännäisyys 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla oli ollut.

Oleellisinta tässä muutoksessa oli se, että entisestä oppositioliikkeestä tuli kirkollisesti lojaali valtakunnallinen joukkoliike. Vieläpä sellainen, joka toimi aktiivisesti modernisoituvassa julkisessa yhteiskunnallisessa ja kirkollisessa keskustelussa.

Wilhelmi Malmivaara perusti oman lehden (1888), hän vaikutti siihen, että pitkään hiljaiseloaan elänyt seurallike sai vuosittaisen kesäjuhlan (1892). Hän uudisti perin pohjin *Siionin virret* ja pyrki voimakkaasti siihen, että nuorta papistoa lähti mukaan uudistuvaan seurallikeeseen.

Vuosikymmenessä tapahtui varsin odottamaton: hajooneeksi luultu herätysliike elpyi, mutta nyt se ei ollut enää ilmiö, josta keskusteltiin vaan nyt se oli yksi keskustelija muiden joukossa.

Uudistukset myös loivat liikkeelle uutta sisältä identiteettiä. Vanhan *pietismin* sijaan ryhdyttiin käyttämään *herännäisyysnimikettä*. Herättäjäjuhlien myötä julkisuudessa puhuttiin yhä useammin myös *Savon ja Pohjanmaan herännäisyydestä*.

Kiuruveden pitäjänapulai-

Wilhelmi Malmivaaran kausi Kiuruveden pitäjänapulaisena kesti kolmetoista vuotta.

”*Oleellisinta tässä muutoksessa oli se, että entisestä oppositioliikkeestä tuli kirkollisesti lojaali valtakunnallinen joukkoliike. Vieläpä sellainen, joka toimi aktiivisesti modernisoituvassa julkisessa yhteiskunnallisessa ja kirkollisessa keskustelussa.*

sena Wilhelmi Malmivaara oli alkanut koota seurallikeen rippeitä niin Kiuruvedellä kuin muualakin. Herännäisseurojen elpyminen oli edellytys sille, että herännäisyyden nimissä voitiin alkaa esiintyä julkisuudessa.

Malmivaara kulki seuroissa ja piti niitä yhä kiihtyvällä tahdilla, mut-

ta häntä harmitti, että yleinen mielipide körttiläisistä perustui edelleen vanhoihin virheellisiin tai ennakkoluuloisiin käsityksiin. Siksikin heränneiden oma ääni oli saatava modernisoituvan julkisen keskustelun piiriin.

Alkuun Malmivaara ei rojennut kutsua *Hengellistä kuu-*

Kiuruveden herätykseni

Wilhelmi Malmivaara muisteli vanhempana, että 1880-luvun alussa Kiuruvedellä muutama rip-pikoulutyttö tuli voimakkaaseen synnintuntoon ja herätykseen kuuluisan maallikkosaarnaajan **Taneli Rauhalan** vierailtua paikkakunnalla.

Kiuruvedellä tapahtui melko tarkalleen sata vuotta myöhemmin myös minun pieni herätykseni.

Olin 12-vuotias. Majailimme tuttavaperheen luona Kiuruveden

herättäjäjuhlien aikaan.

Perheen poika omisti sähköbas-son ja kuunteli punk-rockia, mitä ihailin suunnattomasti.

Lauantai-aamuna, ennen aamu-seuroja *heräsin* pojan huoneen lattialla *Hassisen koneen* kovaaääniseen tulkintaan: ”rappiolla on hyvä olla”, lauloi **Ismo Alanko**. Juhlien jälkeen aloin säästää sähkökitaraa varten.

ILKKA HUHTA

kauslehteä heränneiden äänenkannattajaksi. Se joh-tui siitä, ettei Malmivaaran asema heränneiden johtajana ollut vielä Kiuruveden aikana selvä.

Osa vanhoista heränneistä oli jättäytynyt sen seurallikeen ulkopuolelle, jota Malmivaara oli yhä näkyvämmiin ryhtynyt johtamaan. Koska seurallikeeseen kuuluneet pappismiehet olivat aikanaan jättäneet liikkeen, eivät kaikki – varsinkaan Ylä-Savon – vanhat heränneet voineet suhtautua nuoreen pappismieheen kovin varauksetta uudessakaan tilanteessa.

Sittemmin körttiläisten äänenpainot ymmärrettiin kyllä lukea juuri *Hengellisestä kuukauslehestä*.

Ensimmäisten vuosiker-tojen myötä vahvistuivat sekä lehden toimittajan että heränneiden asema kirkossa ja yhteiskunnassa. Viimeistään 1900-luvun taitteessa kaikki pitivät lopulta, että *Hengellisen kuukauslehden* ja sen toimittajan Wilhelmi Malmivaaran ääni oli herännäisyyden ääni.

Kiuruvesi, josta käsin Malmivaara toimi vuoteen 1892 saakka, osoittautui maakuntien rajamailla otolliseksi ”tukikohdaksi” uudistaa koko kansanliikettä.

Hengellisen kuukauslehden toimittaja asui lehden syntyvaiheen ensimmäiset vuodet juuri Kiuruvedellä. Tärkeää oli myös se, että Kiuruvedellä oli tärkeä paikkansa vanhan herännäisyyden historiassa.

Malmivaaralle oli kovin merkityksellistä, että paikkakunnan jäljellä olevat muutamat vanhat heränneet olivat 1870-luvun lopulla pyytäneet nuorta Malmivaara papikseen. Vuosikymmeniä myöhemmin herännäisjohtaja muisteli näitä lämmöllä, vaikka ”ukot” eivät sittemmin Malmivaaran toteuttamista uudistuksista niin perustaneetkaan.

Yhtä kaikki, lähdettyään vuonna 1892 Kiuruvedeltä Paavolan kirkkoherraksi, Malmivaara arveli viidenneksen entisistä seurakuntalaisistaan olevan heränneitä. Kiuruvedestä oli tullut Lapuan, Ylistaron tai Nurmon kaltainen herännäisseurakunta.

ILKKA HUHTA

Kirjoittaja on Joensuun yliopiston kirkkohistorian lehtori ja dosentti, joka on tutkinut herännäisyyden 1800- ja 1900-luvun historiaa.

Sonkajärven seurakunta

toivottaa herättäjäjuhlia isännöivälle Kiuruveden seurakunnalle onnea ja siunausta juhlien järjestelyissä.

Sonkajärven seurakunta
puh. (017) 820 3011

<http://www.sonkajarvenseurakunta.fi/>

Vieremän seurakunta
Kirkkotie 1, 74200 VIEREMÄ
puh. (017) 714 504
tai 0400 714 554

Kyrönniemen hiljaisuuden keskuksessa on tarjolla majoitustilaa
yhden ja kahden hengen huoneissa sekä patjapaikoilla.
Hinnat alk.14 euroa/yö

Tutustu vihki-, juhla- ja kokoustiloihimme kotisivuillamme tai soita ja tule käymään!

IISALMEN SEURAKUNTA

Ajanvaraukset:
p. 044 7335 204
www.iisalmenseurakunta.fi

Anna elämän maistua

Maito on maaseudun selkäranka

ALUEOSUUSKUNTA PROMILK